

กรมศุลกากรกับการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่า ตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ “ไซเตส (CITES)”

นภัสร ทองดี
ผู้อำนวยการส่วนบริการศุลกากร
ด้านศุลกากรเบตง สำนักงานศุลกากรภาคที่ ๔

*****

การค้าสัตว์ป่าระหว่างประเทศนั้นเกิดขึ้นทั่วทุกประเทศ ในทุกภูมิภาคของโลก และเป็นปัญหาที่มีมาอย่างช้านาน ซึ่งปัญหานั้นเกิดจากความต้องการของมนุษย์ที่ต้องการจะครอบครองตัวสัตว์ชนิดนั้น หรือชิ้นส่วนของสัตว์ จึงทำให้เกิดการค้าสัตว์และค้าสัตว์ป่าส่งออกไปยังปลายทางที่มีการสั่งซื้อ ซึ่งมีทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงทำให้เกิดการลดลงของสัตว์ป่าบางชนิดอย่างรวดเร็ว เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชป่าในโลก เพื่อประโยชน์แห่งมวลมนุษยชาติโดยเน้นทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์หรือมีการถูกคุกคาม ส่งผลให้ปริมาณลดลงจนอาจเป็นเหตุให้สูญพันธุ์ได้ โดยที่ประชาคมโลกมีความเห็นร่วมกันว่าความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการปกป้องคุ้มครองชนิดพันธุ์บางชนิดจากการใช้ประโยชน์เพื่อการค้าระหว่างประเทศจนมากเกินไป อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) จึงได้ถูกจัดตั้งขึ้นมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๖

ไซเตส คืออะไร

ไซเตส (CITES) คือ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES) เป็นความตกลงระดับนานาชาติระหว่างรัฐบาลของประเทศ/รัฐต่าง ๆ ซึ่งมีการลงนามรับรองจากผู้แทนจำนวน ๒๑ ประเทศ รวมประเทศไทย เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๖ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงทำให้อนุสัญญานี้มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “อนุสัญญาวอชิงตัน (Washington Convention)” มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๑๘ ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกรวมทั้งสิ้น จำนวน ๑๘๔ ประเทศ และประเทศไทยได้เข้าร่วมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และเป็นภาคีในอนุสัญญาไซเตสลำดับที่ ๗๗ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้มีการจัดตั้งสำนักเลขาธิการไซเตส (CITES Secretariat) ขึ้น ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๓๖ จึงได้ย้ายสำนักงานมาตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร จนถึงปัจจุบัน

อนุสัญญาไซเตส มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นใจว่า การค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้น ๆ ในธรรมชาติ โดยเฉพาะชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์หรือถูกคุกคาม โดยการสร้างเครือข่ายทั่วไปในการควบคุมการค้าระหว่างประเทศทั้งสัตว์ป่าและพืชป่าที่มีชีวิต ซาก และผลิตภัณฑ์

...บทความวิชาการ...

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๐๓ ที่บังคับใช้ก่อนแล้ว ซึ่งเน้นการสงวนคุ้มครองสัตว์ป่าชนิดพันธุ์ที่มีอยู่ในประเทศไทยเป็นหลัก มิได้ครอบคลุมไปถึงสัตว์ป่าที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในต่างประเทศ ซึ่งถูกนำเข้ามาในประเทศไทยเพื่อการค้า และมีได้มีมาตรการควบคุมการค้าสัตว์ป่าระหว่างประเทศ อันเป็นมาตรการหลักของอนุสัญญาไซเตส กล่าวคือ ไม่มีการควบคุมการนำเข้า ส่งออก ชนิดพันธุ์สัตว์ป่าตามบัญชีไซเตส ทั้งยังปล่อยให้พลอยพละละเลยให้มีการลักลอบนำเข้าชนิดพันธุ์สัตว์ป่าในบัญชี ๑ มาวางจำหน่ายอย่างเปิดเผยในท้องตลาดทั่วประเทศ และต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านซึ่งชนิดสัตว์ป่าที่อนุสัญญาไซเตสควบคุม ทั้งนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการอนุสัญญาไซเตสประจำประเทศไทยขึ้น โดยมีหน้าที่ดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ และให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับอนุสัญญาไซเตสในประเทศไทย และกำหนดให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่โดยตรง ทำหน้าที่ควบคุมและดูแลชนิดพันธุ์ที่ไซเตสควบคุม ดังนี้

๑. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช รับผิดชอบด้าน สัตว์ป่า
๒. กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบด้าน พืชป่า
๓. กรมประมง รับผิดชอบด้าน สัตว์น้ำ

โดยมีกองปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมศุลกากร เป็นหน่วยงานสนับสนุนด้านการป้องกันและปราบปราม

หน้าที่ของประเทศสมาชิกตามอนุสัญญาไซเตส

๑. สมาชิกต้องกำหนดมาตรการในการบังคับใช้อนุสัญญา CITES มิให้มีการค้าสัตว์ป่า พืชป่า ที่ผิดระเบียบอนุสัญญาไซเตส โดยมีมาตรการลงโทษผู้ค้า ผู้ครอบครอง ริมของกลางและส่งของกลางกลับแหล่งกำเนิด กรณีที่ทราบถึงถิ่นกำเนิด
๒. ต้องตั้งด่านตรวจสัตว์ป่า พืชป่าระหว่างประเทศ เพื่อควบคุมและตรวจสอบการค้าสัตว์ป่า พืชป่า และการขนส่งที่ปลอดภัยตามระเบียบอนุสัญญาไซเตส
๓. ต้องส่งรายงานประจำปี เกี่ยวกับสถิติการค้าสัตว์ป่า พืชป่าของประเทศตนแก่สำนักงานเลขาธิการไซเตส
๔. ต้องจัดตั้งคณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการ และคณะทำงานฝ่ายวิชาการ ประจำประเทศ เพื่อควบคุมการค้าสัตว์ป่า พืชป่า
๕. มีสิทธิ์เสนอขอเปลี่ยนแปลงชนิดพันธุ์ในบัญชี Appendix I-II-III ให้ประเทศสมาชิกพิจารณา

ระบบการควบคุมของอนุสัญญาไซเตส

การค้าสัตว์ป่า พืชป่า และผลิตภัณฑ์ ระหว่างประเทศจะถูกควบคุมโดยระบบใบอนุญาต (Permit) โดยสัตว์ป่าและพืชป่าที่ไซเตสควบคุม จะต้องมีใบอนุญาตในการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน และส่งกลับออกไป

สำหรับชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ไซเตสควบคุม จะระบุไว้ในบัญชีหมายเลข ๑, ๒, ๓ (Appendix) ของอนุสัญญาไซเตส โดยได้กำหนดหลักการไว้ดังนี้

๑. ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข ๑ (Appendix I) เป็นชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ห้ามค้าโดยเด็ดขาด เนื่องจากใกล้จะสูญพันธุ์ ยกเว้นเพื่อการศึกษา วิจัย หรือเพาะพันธุ์ ซึ่งจะต้องได้รับความยินยอมจากประเทศที่จะนำเข้าเสียก่อน ประเทศส่งออกจึงจะออกใบอนุญาตส่งออกได้ ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้น ๆ ด้วย ตัวอย่างของไทย เช่น กระต๊อ จระเข้ น้ำจืด จระเข้ น้ำเค็ม ช้างเอเชีย เสือโคร่ง แรด หมิวควาย สมเสร็จ เต่าหลายชนิด นกหลายชนิด กัลปังหาหลายชนิด ฯลฯ

๒. ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข ๒ (Appendix II) เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ยังไม่ถึงกับใกล้จะสูญพันธุ์ จึงยังอนุญาตให้ค้าได้ แต่ต้องมีการควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหาย หรือลดปริมาณลงอย่างรวดเร็ว จนถึงจุดใกล้จะสูญพันธุ์ โดยประเทศที่จะส่งออกต้องออกหนังสืออนุญาตให้ส่งออกและรับรองว่าการส่งออกแต่ละครั้งจะไม่กระทบกระเทือนต่อการดำรงอยู่ของชนิดพันธุ์นั้น ๆ ในธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น ค้างคาวแม่ไก่ทุกชนิด ชะมด นาก ปลาโลมา งูหลายชนิด พืชประเภทหม้อข้าวหม้อแกงลิง ฯลฯ

๓. ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข ๓ (Appendix III) เป็นชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งแล้ว ขอความร่วมมือประเทศภาคีให้ช่วยดูแลการนำเข้า คือ จะต้องมียังหนังสือรับรองการส่งออกจากประเทศถิ่นกำเนิด ตัวอย่างเช่น ควาย(เนปาล) นกขุนทอง(ไทย) นกกระทาดง(มาเลเซีย) ฯลฯ

บทลงโทษการลักลอบนำเข้า-ส่งออกประเภทสัตว์ป่า ตามอนุสัญญา “ไซเตส (CITES)”

การลักลอบนำเข้า-ส่งออกสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวน หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวน มีความผิด ดังนี้

๑. มีความผิดตามมาตรา ๘๙ แห่ง พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๒ มาตรา ๒๒ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๒๙ ถ้ากระทำต่อสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวน หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวน” **ผู้กระทำความผิดมีโทษจำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๓๐๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ**

๒. มีความผิดตามมาตรา ๒๐ แห่ง พระราชบัญญัติการส่งออกไปนอกและการนำเข้าเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. ๒๕๒๒ “ผู้ใดส่งออกหรือนำเข้าสินค้าที่ห้ามส่งออกหรือนำเข้า หรือส่งออกหรือนำเข้าสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกหรือนำเข้าโดยไม่ได้รับอนุญาต **ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี หรือปรับเป็นเงิน ๕ เท่า ของสินค้าที่ส่งออกหรือนำเข้า หรือทั้งจำทั้งปรับ** กับให้ริบสินค้า รวมทั้งสิ่งที่ใช้บรรจุและพาหนะใด ๆ ที่ใช้ในการบรรทุกหรือลากจูงพาหนะนั้นเสีย”

๓. มีความผิดตามมาตรา ๒๔๒ แห่ง พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๐ “ผู้ใดนำเข้าเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรซึ่งของที่ยังมิได้ผ่านพิธีการศุลกากร หรือเคลื่อนย้ายของออกไปจากยานพาหนะคลังสินค้าทัณฑ์บน โรงพักสินค้า ที่มั่นคง ท่าเรือ รับบอนุญาต หรือเขตปลอดอากร โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานศุลกากร **ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี หรือปรับเป็นเงินสี่เท่าของราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือทั้งจำทั้งปรับ** และให้ริบของนั้น ไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

บทสรุป

กรมศุลกากร ในฐานะหน่วยงานสังกัดกระทรวงการคลัง มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีอากรจากการนำสินค้าเข้าและส่งออกสินค้า และเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางศุลกากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือ “ไซเตส (CITES)” กรมศุลกากรได้เพิ่มความความเข้มข้นในการกวาดล้างจับกุมผู้กระทำความผิดในการลักลอบนำเข้า/ส่งออกสัตว์ป่าตามอนุสัญญาไซเตส โดยผลการจับกุมของกรมศุลกากรมีสถิติเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นงานด้านปกป้องสังคมให้ปลอดภัยอย่างหนึ่ง ตามพันธกิจกรมศุลกากร “ด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการปกป้องสังคมให้ปลอดภัยด้วยระบบควบคุมทางศุลกากร” เพื่อขับเคลื่อนกรมศุลกากรให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “องค์กรศุลกากรชั้นนำ ที่มุ่งส่งเสริมความยั่งยืนของเศรษฐกิจและความปลอดภัยของสังคมด้วยนวัตกรรมและบริการที่เป็นเลิศ”

...บทความวิชาการ...

